HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בר קשא. ממונה למלך וישראל היה: **דילמא חיויא דרבנן.** שעבר על גילוי חכמים ונחש הנושכו על כך אין לו רפואה לפיכך לא נמלא לו רפואה: **אין רבי.** אין רבינו כך היה: **דבי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק.** שיהיו ממעטים משמחה אותה שנה ולא יהא אדם מציא אבל וגידמי להילולא בטבלא שהיו רגילים להביא הדם וענפי דקלים לשמוח לפני החתן והכלה וכשמביאים אותן לפניהם מקשקשים לפניהם בשוק בצואם בתופים וחוגין בחגלא אשקליט"א וגזר שלא יקשקשו לפניהם עוד: **דרליה.** נכרך סביבותיו: **וליסחוף דיקולא.** סל: **ארישיה.** לחייוא למעלה מראשו: **וליהדקיה מיניה.** יוריד הסל מעט מעט לגד הנחש ויגדיל בו הנחש מבשרו שיעלה על הסל שאם אותזו בידו או מנתקו בחזקה יכעוס וישכנו: **וי סליק.** הנחש על הסל ימהר וישליכנו במים ויברח לו: **דמיקני ביה חיויא.** כועס ורודף אחריו ומריח ריח פעמיו ורודפו: **לירכיה ארבע גרמידי.** שיפסקו עקבי פעמיו ולא יוכל להריחם: **לישואר נגרא.** חרש של מים ידלוג: **ארבע חביתא.** שלא יעלה אליו מהר ולא יריח ריחו: **בי בוכבי.** במקום גלוי שלא יעלה דרך הגג ויפיל עצמו עליו: **שחפי.** ענפים וקסמים וכל דבר המקשקש זה בזה ומשמיע קול כשיעבור עליהן וירגישו החתולים ויאכלוהו: **בי חלפא.** בין החולות שאין נחש יכול לרוץ שם ויחזור לאחוריו: **אי יהיב דעתיה עלה.** לחתות תשמיש: **פשלא מאנה.** תפשוט בגדיה ותשליכם לפניה: **מאי תקנתא.** אי יהיב דעתיה עלה: **תשמש קמיה.** עם בעלה ותתגנה בפניו: **ותשדי ביה.** ותזרוק ביה: **דשתנא אנא.** דרך נשים לי ולחש בעלמא הוא: **דעייל בה חיויא.** כשהוא תאב לה נכנס כולו באותו מקום: **ליפסעה.** יפסקו את רגליה זה מזה: **אחריתי חביתי.** מקצתה על זו ומקצתה על זו כדי שיפתח רחמה: **ונישדי אגומרי.** כי היכי דנישליך ריחא: **אגנא אחלי.** של מלא שחליים: **ריחתנא.** שיש לו ריח טוב: **וליתבו הסם.** על גבי קרקע תחת מושבה: **וליטרוקינהו בהדדי.** היין והשחליים כדי שיעלה הריח: **לבתא.** איטגליי"ש: **דאי לא.** קלי ליה הדר עילוה: **לאיתויי טחול לשינים.** ואע"פ שקשה לבני מעייס: **כרשינין לבני מעייס.** ואע"פ שקשה לשינים כדאמרינן בברכות (דף מד:). סד"א כיון שקשים לאדם לאו אורחיה למיכלינהו אי לאו לרפואה שיש בהם ומוכחא מילתא ומיתסר קמ"ל: **לגלפים.** פרי של גלף קפריי"ר: **תלאי.** דקליס נטיעות מין תמרים שנקרא בלשון ארמי תאלי: **כסא קמא.** דשתו מהנהו מיא: **מרפי.** זבל שבמעיס במקלת: **אידך.** כוס שני: **משלשל.** מאד: **היכי דעייני.** גלוליס: **הכי נפקי.** שמנקין[ט] המעיים מן הרעי מרשעים: **והוא דלא רגיל.** למשתי שיכרא כבר עברו מ' יום: **רב יוסף אמר זיתום המצרי.** הוא מי דקרים ועל שם שדוקרים את החולי: **תילתא קורטמי.** כרכום: **סיסני.** כלי שנותנין בו תמרים כדאמרינן בעלמא (ב"מ דף סז:) ואי אגבהינהו בסיסני קנינהו. וסימניך דלא תחליף שמעתתא שם כלי זה יהא לך סימן שיש בו שני סמכין רב יוסף אמר שערי: **בין דבחא לעצרתא.** בין פסח לעצרת: **דקמיט.** עלור: **קומא אלכסנדריא.** ערף אילנות של אלכסנדריא: **גניא גינא.** אלו"ס בלע"ז: **כורכמא רישקא.** כרכום של גן קרו"ג אורייגט"ל הגדל בגנים: **לזבה.** הנך תלתא מיני לישקייה בחמרא: **ולא מיעקרא.** אינה נעקרת מלילד לפי שהיין מפיג חוזקן של סמנים ומתרפאה מן החולי: **לירקונא תרי.** מיניהם לישתי בשיכרא וזהו רפואתו: **ומיעקר.** מלהוליד: **לזבה תלתא בחמרא.** הדר נקט ליה משום הנך רפואות דנקט ומזיל: **ואי לא כו'.** כולהו לא מעלו אלא לזבה:

חיויא דרבנן טרקיה דליית ליה אסותא. אע"ג דגבי בן דמא בן אמותו של ר' ישמעאל בפרק ב' דמס' ע"ז (דף מ:) קאמר שלא עבר על דברי חכמים שנאמר ופורץ גדר יכשנו נחש אע"ג דלא הוה ליה אסותא שהרי מת אתם לא היה לו רפואה מזומנת אבל הכא שהרפואה היתה מזומנת ונאבדה ממנו במזל רע קאמר דליית ליה אסותא[א]: **וליתי אגנא דתחלי.** משמע הכא דהנחש אוכל שחליים וכן בשלהי דנדרים (דף לא:) דקאמר ליה נוקף לבעל לא תיכול מהני תחלי דטעמינהו חיויא וא"כ יש בהן משום גילוי (ב) ובפרק ב' דמס' ע"ז (ל: ושם) אמר דשחליים אין בהם משום גילוי וי"ל דהתם לא ממש שחליים קאמר אלא בהנך דאמר התם (מס' ע"ז דף סז.) וכן היו עושין בערבי שבתות בלפורי [נותנין חומץ לתוך גרסין] והיו קורין אותו שחליים אי נמי בשילהי נדרים (דף לא:) מיירי דהוה ביה חלא כדמסקינן התם בגמ' ע"ז (דף ל:) אבל אית בהו חלא מיגרי בהו והכא נמי חמרא מיגרי בהו: **רב יוסף אמר זיתום המצרי.** ר"ת כל הך מילתא מתק מספרו ואומר דל"ג (ג) אלא בריש אלו עוברין (פסחים מב:) ונראה לר"י שמתקה משום דזיתום המצרי מותר לשתות כדתניא בפרק בתרא (דף קנו.) ושוין שבוחשין את השתית ושותין זיתום המצרי ואומר ריב"א דאין צריך למתוק דרב יוסף לא קאי לפרש מי דקריס דמתני' אלא אמילתיה דעולא קאי דאמר שיכרא בבלאי מעלי מינייהו ואומר רב יוסף זיתום המצרי מעלי מינייהו מיהו משמע כפירוש הקונטר' דאמתני' קאי[ב] מדלא קאמר בהדיא זיתום המצרי מעלי מינייהו: **סיסאני.** ולא קאמר וסימניך סמך סמך כדאמר בשילהי במה אשה (לעיל סו.) משום דשערי לא כתיב בסמך:

והתניא

בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חיויא הוה[ג] תליסר חמרי חיורתא בפומבדיתא קרעינהו לכולהו ואישתכחו טריפה הואי חדא בההוא גיסא דפומבדיתא עד דאזלי מייתי לה אכלה אריה אמר להו אביי דילמא [ד] חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא דכתיב [1] ופורץ גדר ישכנו נחש אמרו ליה אין רבי דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטייה אסא וגידמי לבי הילולא [בטבלא] ואזל איהו אמטי אסא וגידמי לבי הילולא בטבלא טרקיה חיויא ומית האי מאן דכרכיה חיויא לינחות למיא וליסחוף דיקולא ארישא ולהדקיה מיניה וכי סליק עילויה לישדיה למיא וליסלוק וליתי האי מאן דמיקני ביה חיויא אי איכא חבריה בהדיה לירכביה ארבע גרמידי ואי לא [ה] לישואר נגרא ואי לא ליעבר נהרא ובליליא לותביה לפוריא אארבעה חביתא וניגני בי כוכבי וליתי ד' שונרי וליסרינהו בארבעה כרעי דפוריה וליתי [ו] שחפי ולישדי התם דכי שמע קלי אכלי ליה האי מאן דרהיט אבתריה לירהיט בי חלתא האי איתתא דחזיא חיויא ולא ידעה אי יהיב דעתיה עילוה אי לא יהיב דעתיה עילוה תשלח מאנה ונשדייה קמיה אי מכרך בהו דעתיה עילוה ואי לא לא יהיב דעתיה עילוה מאי תקנתה תשמש קמיה איכא דאמרי כ"ש דתקיף ליה יצריה אלא תשקול ממזיה ומטופרה ותשדי ביה ותימא [ז] דישתנא אנא האי איתתא דעייל בה חיויא ליפסעה ולתבוה אתרתי חביתא וליתי בישרא שמנה ולישדי אגומרי וליתי אגנא דתחלי וחמרא ריחתנא ולותבו התם וליטרוקינהו בהדי הדדי ולינקוט צבתא בידה דכי מירח ריחא נפיק ואתי ולישקליה וליקלייה בנורא דאי לא הדר עילוה: כל האוכלין כו': כל האוכלין לאיתויי מאי [ח] לאיתויי טחול לשינים וכרשינין לבני מעיים כל המשקין לאיתויי מאי לאיתויי מי צלפין בחומץ א"ל רבינא לרבא מהו לשתות מי רגלים בשבת א"ל תנינא כל המשקין שותה ומי רגלים לא שתו אינשי: חוץ ממי דקלים: תנא חוץ ממי דקרים מאן דתנא מי דקרים שהם דוקרים את המרה ומאן דאמר מי דקלים שיוצאין מן שני דקלי [ט] מאי מי דקלים אמר רבה בר ברונא תרתי תלאי איכא במערבא ונפקא עינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעיילי הכי נפקי אמר עולא לדידי שתי שיכרא דבבלאי ומעלי מינייהו והוא דלא רגיל ביה ארבעין יומין רב יוסף אמר זיתום [י] המצרי תילתא שערי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא רב פפא אמר תילתא חיטי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא (וכמונא) [יא] וסימניך סיסאני ושתי להו בין דבחא לעצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי קמיט ליה: וכום עקרין: מאי כום עקרין אמר ר' יוחנן לייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא רישקא ולישחקינהו בהדי הדדי לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא לירקונא תרין בשיכרא ומיעקר לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא ואי לא לייתי תלתא

מסורת הש"ס

א) [ע' רש"י נקמן קיט. ד"ה תריסר עליתין], ב) [ע"ז מז:], ג) [בערך שוור גי' הערוך לשווך], ד) [גירסת הערוך שפפי דקיגא פי' קליפות הקנים], ה) [ע"ז יח. כד:], ו) [ברכות מד:], ז) [פסחים מב: ע"ש], ח) [שם ע"ש ברש"יז], ט) [ממוקין רש"ל],

תורה אור השלם

1 חֹפֵר גּוּמָּץ בּוֹ יִפּוֹל וּפֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכֶּנּוּ נָחָשׁ:
קהלת י ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' שיולאין משני דקלים (מלא מי דקלים) תא"מ וע"ב ס"א ומיו: (ב) תוס' ד"ה ולימי וכו' משום גילוי ואע"ג דבפ"ב דע"ז אמר: (ג) ד"ה רב יוסף וכו' ואומר דל"ג לה אלא ברש:

רבינו חננאל

מי דקלים. המעיין היוצא במערבא מבין אותן ג' שתילים. ובירושלמי שונין מי דקרין שדוקרין את המרה. **אבוב** רעה. פי' בלשון ישמעאל אנבוב אל רעאי או עצאה אל רעאי.

עין משפט נר מצוה

לו א טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף לז:

לעזי רש"י

אישקליט"א. פעמון קטן. איטגליי"ש [טינליי"ש]. צבת.
קפריי"ר. שיח צלף.
אלו"ם. צָרוּף.
קרו"ג אורייגט"ל. כרכום.

מוסף רש"י

דלית ליה אסותא. שאם נשכו נחש בשביל שעבר על דברי חכמים, לא תעלה לו רפואה וימות, אם היה מתרפא מנשיכה זו סופו למות על ידי נשיכת חכמיו שעובר על דברי חכמים חייב מיתה (ע"ז כז:). ופורץ גדר. חייב של חכמים לעבור על דבריהם, ישכנו נחש. מיתה בידי שמים, ולפי שדבר בלשון פרילת גדר, הזכיר המשלימין לשון נשיכת נחש, שהוא דר במורי נקבי כתלי בתים פרוצים (קהלת י ח). דישתנא. טוטריקון ד' דרך ב' נשיס (שם כד:). קורטמי. מוריק"א קרוי"ג (פסחים מב:).

מוסף תוספות

א. דחייא דרבנן לית ליי' אסותא כלל שאפי' אם רפואה קרובה לבא ומזדמנת לו, לא תצליח. תוס' רבינו אלחנן ע"ז מ: ד"ה חויא דרבנן. ב. לפרושי מאי מי דקרים. תוס' הלא"ש.